

Han M.M. Fortmann

**Symbool en
werkelijkheid**

*Essays
over religie en cultuur
1962-1970*

Ambo

HAN M.M. FORTMANN

SYMBOOL EN WERKELIJKHEID

Essays over religie en cultuur, 1962-1970

Samengesteld en ingeleid door Jacques Janssen

Ambo/Baarn

INHOUD

Ten geleide 7

Jacques Janssen: Onder emancipatoren. Han Fortmanns
godsdienstpsychologie in een culturele context 9

1. Kerk in de wereld 33
  2. Onder beneficie van inventaris 58
  3. De wankelende status van de engelbewaarders 87
  4. Symbool én werkelijkheid 92
  5. Hoe dom zijn 'de mensen'? 102
  6. Gelieve de ketters niet te verbranden 112
  7. Katholiek zijn weer avontuur 124
  8. De versmalde kerk 130
  9. Het heldere licht 138
- Verantwoording 143

Ter gelegenheid van zijn zestigjarig bestaan heeft het KSGV begin 1988 een commissie ingesteld die tot taak had een (her)uitgave voor te bereiden van artikelen van Han Fortmann. De commissie bestond uit prof.dr. W. Berger, Mevr. A. Smit en ondergetekende.

Fortmann heeft in de Katholieke Centrale Vereniging voor Geestelijke Volksgezondheid (het huidige KSGV) een prominente rol gespeeld. Maar zijn betekenis is breder. In de boeken en meer dan 200 artikelen die tussen 1945 en 1970 van zijn hand verschenen, heeft hij het emancipatieproces van de Nederlandse katholieken mede vorm gegeven en was hij voor velen een gids. Naast zijn wetenschappelijke werk als hoogleraar in de cultuur- en godsdienstpsychologie aan de Katholieke Universiteit Nijmegen publiceerde hij in *Dux* (het maandblad voor jeugdleiders, inmiddels opgegaan in *Jeugd en Samenleving*), *de Volkskrant* en *De Tijd*. In deze publicaties, wanneer het 'gewone volk' meeluisterde, was hij op zijn best.

De ruime opdracht die de commissie meekreeg, maakte het niet gemakkelijk. Diverse artikelen moesten worden opgespoord en vele bleken buiten de context van hun ontstaan moeilijk leesbaar. Andere zijn zo bekend uit eerdere herdrukken (met name in *Hoogtijd* en *Heel de mens*) dat een heruitgave voorlopig niet nodig lijkt. Na veel lezen en regelmatige discussie ontstond de idee Fortmanns positie in het kerkelijk debat van de jaren zestig als uitgangspunt te nemen. Enkele artikelen die daar rechtstreeks betrekking op hebben en die nooit herdrukt zijn, vormden de aanleiding.

Vanuit dit aanknopingspunt is geprobeerd de lezer een geheel te bieden en geen verzameling van losse artikelen. De

constructie van dat geheel is gaandeweg voornamelijk op mijn schouders terechtgekomen, maar zonder de kritische en aanmoedigende bijdragen van Willem Berger en Alberdien Smit was ik er zonder twijfel onder bezweken.

Jacques Janssen